

<https://doi.org/10.18485/primling.2018.19.2>
81'246.3(497.11)

Оригинални научни рад
Примљен: 15.06.2018.
Прихваћен: 22.10.2018.

Лука Меденица, Јелена Гинић

Универзитет у Београду
Филолошки факултет

ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА НА ПРИЈЕМНОМ ИСПИТУ ЗА УПИС У СРПСКО-РУСКА БИЛИНГВАЛНА ОДЕЉЕЊА

Рад се бави постигнућима ученика на пријемном испиту из руског језика за упис у српско-руско билингвална одељења у Србији у школској 2018/2019. години. Општи стандарди постигнућа за крај основног образовања за страни језик омогућавају ауторима да дубље анализирају резултате ученика како би утврдили ниво владања специфичним предметним компетенцијама. Закључци до којих долазе аутори могу послужити као основа за даља истраживања руског језика у основном образовању, за побољшање будућих тестова за билингвална одељења, али и као основа за даља поређења постигнућа из руског и свих других језика заступљених на пријемном испиту за упис у билингвална одељења.

Кључне речи: постигнућа ученика, пријемни испит, руски језик, билингвална одељења, основно образовање.

Увод

Руско-српска билингвална одељења нису толико популарна у Србији. У тренутку писања овога рада, у школској 2018/19. години, постоје само три школе у којима се реализује програм двојезичне наставе на руском језику. У питању су ОШ „Јован Поповић” у Новом Саду, у којој се оваква настава одвија од 2014. године, Гимназија „Јован Јовановић Змај” у Новом Саду, у којој се билингвална настава одвија у половини одељења природно-математичког смера од 2015/2016. школске године, као и Алексиначка гимназија, у којој се двојезична настава одвија у једном одељењу природно-математичког смера од 2014/2015. школске године. Напоменули бисмо и да се у ОШ „Олга Петров” у Падинској Скели билингвална настава одвијала од школске 2007/2008. па до 2011/2012. године. Више о настави у ОШ „Олга Петров” писао је Мирко Милојевић, тадашњи директор школе (Милоевич 2009).

У датом раду анализираћемо постигнућа ученика на пријемном испиту из руског језика за упис у српско-руско билингвална одељења у Србији у школској 2018/2019. години. Поред описа структуре теста, рад се бави и анализом остваре-

них резултата код ученика кроз функционално-прагматичку, лингвистичку и интеркултурну компетеницију. Анализирани узорак представљају тестови ученика који су полагали пријемни испит за упис у Гимназију „Јован Јовановић Змај” у Новом Саду. Општи стандарди постигнућа за крај основног образовања за страни језик пружају могућност дубље анализе наведених резултата ради утврђивања нивоа владања специфичним предметним компетенцијама код ученика, што може указати на поједине недовољно савладане компетенције у оквиру основног образовања.

Структура теста

Нови тип теста у употреби је од 2018/2019. школске године, док се стари тест односи на упис у српско-руско билингвална одељења у школској 2017/2018. години. Тестове који су ученици полагали пре овог периода нећемо детаљно разматрати у овом делу рада. Пре 2017/18. године тестови су били усмерени пре свега на лингвистичку компетенцију, нису имали функционално-прагматичку компоненту (осим разумевања прочитаног текста), те их нисмо узимали у обзир нити поредили с тестовима за 2017/18. и 2018/19. године структурно. Израда писменог дела старог теста трајала је 120 минута, новог – 90 минута.

Када је реч о разумевању говора, стари тест (тест 2017/18) садржао је десет питања затвореног типа, при чему бележимо шест питања вишеструког избора и четири бинарна питања у којима се кандидат опредељује за то да ли је тврдња тачна или не. Транскрипт је садржао 151 реч. Нови тест (тест 2018/19) садржи шест питања, од чега су четири задатка затвореног, а два задатка отвореног типа. Транскрипт садржи 128 речи.

Разлику у структури примећујемо, такође, када се ради о разумевању писаног текста. У старом тесту је кандидат могао да освоји 3 бода у оквиру овог задатка, а у новом тесту четири бода. Стари тест је садржао шест питања вишеструког избора, док нови тест садржи два питања отвореног типа и четири питања алтернативног избора. У питањима отвореног типа потребно је било дати продужени одговор: сваки тачан одговор носи један бод, док код алтернативних питања сваки тачан одговор носи пола бода.

Што се лексико-граматике тиче, стари тест је садржао 13 питања: 4 питања, која су укупно носила 4 бода (0,5; 0,5; 1; 2), односила су се на вежбе супституције, у којима реч треба употребити у правилном облику; 4 питања, која су укупно носила 3 бода (0,5; 0,5; 1; 1), односила су се на вежбе вишеструког избора правилног граматичког облика; 5 реченица, укупно 5 бодова, односило се на вежбе допуне у којима речи нису понуђене. Последњи задатак чинио је једину лексичку компоненту дате вежбе. Нови тест, с друге стране, садржи граматички тест у оквиру разумевања писаног текста (6 питања вишеструког избора по 0,5 бодова).

Дакле, нови тест садржи елементе писане продукције, док стари сва питања заснива на задацима вишеструког избора, односно, махом на репродукцији. Стари тест већи део свог писменог дела базира на лингвистичкој компетенцији, док нови тест лексику испитује у оквиру писања. У новом тесту доминира функционално-прагматичка компетенција.

Разумевање говора

Размотрићемо сваки од делова теста детаљније, почевши од разумевања говора. Предвиђено време за израду овог дела теста је 20 минута. Аудио запис се слуша 3 пута. Постоје стриктна правила приликом слушања записа. Приликом првог слушања читање питања није дозвољено. Дакле, папир са питањима је окренут како ученици не би могли да их прочитају. Ученици слушају аудио запис и концентришу се на опште разумевање текста. Након првог слушања читају пажљиво сва питања и могу оловком да бележе одговоре у наредних 5 минута. Код другог слушања ученици могу да читају питања. Након другог слушања одговарају на питања 5 минута. Приликом трећег слушања ученици могу да читају питања и имају 5 минута да упишу коначне одговоре хемијском. Транскрипт дијалога садржи 128 речи, а тест шест питања, четири задатка затвореног и два задатка отвореног типа. Задаци затвореног типа су задаци вишеструког избора. Сваки од задатака затвореног типа носи пола бода. Задатак вишеструког избора састоји се од упутства (у којем је описан начин решавања), питања, те четири понуђена одговора, од којих је један тачан. Задаци отвореног типа су задаци у којима је потребно дати одговор на питање у виду једне реченице. Сваки задатак отвореног типа носи 1 бод.

Поређења ради, писмени део теста из руског језика на пријемном испиту за упис у први разред двојезичних одељења школске 2016/2017. године није садржао задатак из разумевања говора, већ само једну компоненту функционално-прагматичке компетенције (разумевање писаног текста), док су се остали задаци односили на лингвистичку компетенцију. Наредне, 2017/18. године, писмени део теста трпи знатне промене и укључује чак три компоненте функционално-прагматичке компетенције (разумевање говора, разумевање писаног текста и писано изражавање). Тест за упис у први разред одељења у којима се део наставе одвија на руском језику за школску 2017/2018. годину, тј. стари тест, садржао је десет питања у оквиру задатка из разумевања говора. Сва питања су била затвореног типа, при чему бележило шест питања вишеструког избора и четири бинарна питања у којима се кандидат опредељује да ли су констатације тачне или не.

Постигнућа ученика у разумевању говора

Задатак из разумевања говора за упис у одељења у којима се део наставе одвија на руском језику у гимназију „Јован Јовановић Змај” у Новом Саду радило је 18 кандидата. Уколико из анализе изузмемо кандидата који је од могућих 15 на тесту остварио само четири бода, а на задатку из разумевања говора свега 0,5 од могућих 4, онда се може констатовати да је просечан број бодова био 2,59, тј. кандидат је просечно освајао 65% од максималног броја бодова на задатку из разумевања говора. Уколико посматрамо задатке отвореног и затвореног типа одвојено, добићемо нешто другачије резултате. Наиме, код задатака затвореног типа просечан број бодова је очекивано доста већи. Примера ради, чак 14 кандидата је освојило по два од могућа два бода, док је три кандидата имало по 1,5 бод, што је у просеку преко 95% успешности. Три кандидата су дала нетачан одговор (А уместо В) на исто пи-

тање, при чему се одговор на ово питање могао уврстити и у интеркултурну компетенцију, из простог разлога што се односи на основне појаве свакодневног живота циљних култура. Одговор на питање би се могао наслутити и без слушања дијалога, јер се очекује да ученици на средњем новоу знају или могу да претпоставе да је поред кромпира, купуса и шаргарепе главни састојак руског боршча цвекла, а не јаја (одговор под А). Питања отвореног типа задавала су више потешкоћа и очигледно је да би се оваквом типу задатака морало посветити више пажње у оквиру основног образовања. У *Опшћим стандардима јосћиниућа за крај основној образовања за сћирани језик* дају се одређене препоруке наставницима на који начин могу да користе аудио и аудио-визуелне материјале. Од наставника у XXI веку очекује се да има одређена техничка предзнања, која би била постављена још на студијама, као и умеће селекције и дидактизације материјала. Код питања отвореног типа сваки тачан одговор је носио 1 бод (укупно 2), а делимично тачан пола бода. На првом питању кандидати су освојили 8 од могућих 17 бодова, што је мање од 50%, а на другом питању свега 3 од 17, што је око 18%. Укупно код задатака отвореног типа бележимо свега 32% тачних одговора у односу на максимум. Разлика у успешности кандидата код решавања задатака затвореног (преко 95%) и отвореног (32%) типа је очигледна. Поред тога, задаци отвореног типа дају могућност додатне анализе грешака у одговорима кандидата. На пример, код првог питања највећи број грешака забележен је у наставцима именица у инструменталу, јер је у одговору било потребно навести инструментал именице женског, мушког и средњег рода, тј. три различита наставка.

Разумевање писаног текста

Текст за разумевање имао је 430 речи. Предвиђено време за израду овог дела писменог теста било је 30 минута (укључујући и решавање шест задатака вишеструког избора који проверавају лингвистичку компетенцију, о којима ће речи бити нешто касније). Задатака за проверу разумевања текста било је шест: четири тврдње вишеструког алтернативног избора и два отворена задатка – питања продуженог одговора.

Постигнућа ученика у разумевању писаног текста

Задатак из разумевања писаног текста такође је радило 18 кандидата. Уколико из анализе изуземо кандидата који је од могућих 15 имао само четири бода, можемо закључити да су у просеку кандидати на тесту постигли 3,35 бода (од максималних 4), односно, просечан кандидат је освојио 84% од максималног броја бодова.

Када упоредимо дато постигнуће с постигнућем просечног ученика из разумевања говора (65%), потврђујемо познату тезу која говори у прилог чињеници да је разумевање прочитаног текста ученицима лакше од разумевања говора. Тексту ученици могу више пута да се врате, имају га све време пред собом и самим тим, мање су шансе за грешком.

Постигнућа у разумевању говора (65% тачног одговора у односу на максимум) нам говоре да је овај сегмент био идеалне тежине, док постигнућа у разумевању писаног текста (84% максимума) говоре да би текст или задаци у вези с текстом могли да буду тежи, те да текст обавезно треба бирати у складу с напредним стандардом, давати више питања отвореног типа, односно да питања вишеструког алтернативног избора (тачно/нетачно) нису довољно дискриминативна за дати тип теста.

Рекли бисмо нешто и у вези с успешношћу решавању задатака отвореног и затвореног типа: десеторо ученика имало је максималан број поена на задацима затвореног типа, док је седморо имало пола поена мање. Укупна успешност је готово 90%. Када упоредимо са затвореним задацима разумевања говора – видимо да је тамо успешност још већа, преко 95%. Наиме, једно питање затвореног типа захтевало је од ученика пажљивије читање (дубље разумевање). Велики број ученика који су и одговоре отвореног типа урадили без грешака (њих петоро) је овде направило грешку. Успешност код одговора отвореног типа је нешто мања: приближно 82%.

Можемо закључити да и задаци затвореног типа не морају нужно бити репродуктивног карактера, већ могу захтевати од ученика и извођење закључака у односу на чињенице које су у тексту познате, те и да они могу носити продуктивни карактер, и, у неком смислу, бити и тежи од једноставних продужених одговора на питања отвореног типа. У овом тесту смо имали управо овакав један задатак.

Поредећи успешност у решавању задатака отвореног и затвореног типа код разумевања писаног текста у односу на разумевање говора, можемо закључити следеће: питања затвореног типа се и у једном и у другом случају боље раде, једноставнија су за ученике. Питања отвореног типа се далеко боље раде код читања, будући да је текст пред учеником, ученик може тексту да се врати и полако формулише одговор. Ово је случај с првим отвореним питањем: одговор се могао пажљивим читањем наћи у тексту; међутим, код другог питања, у вези с којим је требало извести самосталан закључак, ученици су били далеко неуспешнији: нису успели да својим речима формулишу одговор – или су остављали празно, или су погрешно преписивали реченице из текста, покушавајући да дају „привид” тачног одговора.

Постигнућа ученика у лингвистичкој компетенцији (лексико-граматика)

Најбоља постигнућа ученици су показали у датој области. Од 18 ученика – само 3 ученика имала су по једну грешку. Нагласили бисмо да, иако су били задаци вишеструког избора, нису били једноставни, нису били везани за текст директно. Биле су заступљене именице, заменице, присвојни придеви, глаголи и предлози. Чак и ученик који је имао минимум постигнућа – на овом делу имао је 2,5 поена, односно само једну грешку. Другим речима, од максималних три поена просечан ученик је постигао 2,92 поена, односно око 97% је успешност датог задатака.

Оваква постигнућа нам говоре неколико ствари: прво, да је настава у нашим школама и даље базирана у већој мери на лексико-граматици, да се

инсистира највише на лингвистичкој компетенцији; друго, да, уколико се испитује лингвистичка компетенција, треба давати бар задатке супституције, инсистирати на томе да ученици продукују (а на препознају) дати облик. И, треће, размислити и о чињеници да се дата компонента потпуно изостави и оцењује кроз писану продукцију и одговоре отвореног типа.

Писана продукција

За израду задатка писаног изражавања предвиђено је 40 минута. Задатак се састоји од упутства и тринаест питања, те можемо закључити да се ради о вођеном писању. Наведени задатак носи 4 бода, од чега примереност састава носи 1 бод (разумевање теме пола бода, прецизност и кохерентност пола бода), а језичка тачност 3 бода (при чему морфосинтаксичка тачност 1,5 и примереност и богатство речника 1,5 бод).

Постигнућа ученика у писаној продукцији

Уколико изузмемо кандидата који није освојио бодове на овом задатку, имали бисмо просечних 2,76 бода (од максималних 4), што представља освојених 69% бодова од могућег максимума. Код кандидата који су освојили 4 бода или не бележимо грешке, или бележимо неколицину правописних грешака. Код кандидата који су освојили 3 или 3,5 бода бележимо нешто већи број правописних и граматичких грешака, али и неколицину лексичких грешака. Могу се издвојити неправилна употреба наставака за облик именских речи, грешке код писања слова *ы* и *и*, као и неправилна употреба речи *йодруја* и *ванная*. Код кандидата који су освојили 2 или 2,5 бода, поред наведених грешака кандидата са већим бројем бодова, бележимо и велики број грешака у глаголским наставцима, као и већи број грешака у наставцима за облик именских речи. Код наведених кандидата долази до изражаја непознавање конјугације глагола. Интересантно је да су сви кандидати са наведеним бројем бодова неправилно одговорили на питање *Как зовуи́ њвоих лучиших друзей и йодруи́?* тако што су у одговору употребили облик номинатива. Код кандидата који су освојили 1 бод бележимо још већи број наведених грешака.

Закључна разматрања

У раду смо анализирали постигнућа ученика на пријемном испиту из руског језика за упис у српско-руско билингвална одељења у Србији у школској 2018/2019. години. Поред детаљне анализе структуре теста, овим радом смо дошли до одређених закључака који би могли утицати на његова будућа побољшања.

Сматрамо да би текст за разумевање говора требало бирати на средњем нивоу постигнућа према стандардима, будући да су ученици имали 65% тачних одговора на тесту 2018/19. Текст је био са средњег нивоа постигнућа, на ком треба и да остане. Текст за читање би требало да буде с напредног нивоа постигнућа,

будући да су ученици на разумевању писаног текста имали 84% тачних одговора на тексту са средњег нивоа постигнућа.

Такође би било корисно размислити о потреби за заступљеношћу лексико-граматике на писменом тесту (дату компоненту бисмо могли изоставити) и о укључивању медијације у писање и/или говор.

Анализа резултата указала је и на одређене недостатке у настави руског језика на нивоу основног образовања. Као кључни недостатак издвајамо погрешно тежиште наставе, које је потребно померити с лингвистичке на функционално-прагматичку компетенцију.

Закључци до којих смо у раду дошли могу послужити не само приликом нових истраживања постигнућа у руском као другом страном језику, већ и код поређења са постигнућима у другим језицима који су били заступљени на пријемном испиту за упис у билингвална одељења, а све ради утврђивања евентуалних разлика у погледу компетенција на основу *Опшћих сћандарда йосћийнућа за крај основној образовања за сћрани језик*.

Литература

Милоевич, М. (2009). Опыт преподавания русского языка в двуязычном обучении. *Русский язык как инославянский I*: 123–126.

Дурбаба О. (2017) и др. *Опшћии сћандарди йосћийнућа за крај основној образовања за сћрани језик*. Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.

Лука Меденица, Елена Гинич

ДОСТИЖЕНИЯ УЧАЩИХСЯ НА ВСТУПИТЕЛЬНОМ ЭКЗАМЕНЕ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ ПРИ ПОСТУПЛЕНИИ В СЕРБСКО-РУССКИЕ БИЛИНГВАЛЬНЫЕ КЛАССЫ

В данной статье рассматриваются достижения учащихся на вступительном экзамене по русскому языку при поступлении в сербско-русские билингвальные классы в Сербии в 2018/2019-ом учебном году. Авторы проделали анализ нового вступительного экзамена по сравнению с предыдущими и анализ результатов учащихся. Общие стандарты достижений учащихся в иностранных языках по окончании основного общего образования дают возможность проделывать более требовательный анализ результатов для определения уровня владения специфическими предметными компетенциями. Данные результаты могут указать на определённые недостаточно развитые компетенции в рамках основного общего образования, а также могут сыграть важную роль при сравнении с другими языками, присутствующими на вступительных экзаменах при поступлении в билингвальные классы в Сербии.

Ключевые слова: основное образование, достижения учащихся, вступительный экзамен по русскому языку, сербско-русские билингвальные классы.